

MÓKEMBÉ BEMUTATÓ

< Toldi Veronika diplomamunkájának része.

✓ Szabó Ákos diplomamunkájának része.

Szöveg: TAK ÁCS ÁKOS

SZERETNÉM RÖVIDEN BEMUTATNI A MÓKEMBÉ NÉVRE HALLGATÓ ÖSSZEVERŐDÉST, VAGY SZÖVETSÉGET, VAGY CSAPATOT, AHOGY TETSZIK. A „MÓKEMBÉ” BUDAPEST TOLVAJNYELVI NEVEKÉNT KERÜLT FORGALOMBA A SZÁZADFORDULÓN. TAVALY NYÁR VÉGÉN HATÁROZTUK EL PÁRAN, HOGY ÉRDEMES LENNE MEGPRÓBÁLKOZNI AZ EGÉSZ MOME/ÉPÍTÉSZETI INTÉZETBELI DIPLOMAFOLYAMAT SZELÍD KOLLEKTIVIZÁLÁSÁVAL. AZ ELHATÁROZÁS FOLYOMÁNYAKÉNT SZEPTEMBERBEN SZULETETT EGY FELHÍVÁS; A HALLGATÓTÁRSAK FELÉ AGITÁCIÓS, AZ OKTATÓINK FELÉ PEDIG PROPAGANDA CÉLZATTAL.

A következő 5 terv ennek a kezdeményezésnek az aktuális terméke. Ugyanakkor – függetlenül az eredményektől – a terveink szerint az együttműködés sem az iskolán belül, sem azon kívül nem ér véget a mai nappal. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy bár szigorúan véve csak egy ötősfogat tartozik a *Mókembé* zászlaja alá – Weichinger Sári, illetve Budai Csaba és Libertiny Anna Borbála szintén az idei diplomavédésen prezentált terve is szervesen kapcsolódhat a felvetéseinkhez. De térjünk vissza a közös projekthez! A javaslatunk lényege volt, hogy az egyéni erőfeszítéseket csatornázzuk be egy közös projektbe, amelyben az egyes résztvevők egyéni vizsgálódásaikkal és terveikkel egy

folyamatosan kiépülő kollektív tudás bázisához kapcsolódnak. Egy olyan diplomaplatformot képzelünk el, amely egységesülő tematikai kerettel, közösen kidolgozott vizuális nyelvezettel (egységes rajz, látványterv, tipológia stb.) rendelkezik. Feltételeztük, hogy ez a közös referenciakeret megkönnyíti, hogy az egyéni munkák a meghatározott nagyobb téma egy-egy aspektusát valódi komplexitásban feldolgozó elemek legyenek. Ezek természetesen önmagukban is megállják a helyüket, de valódi erejüket a közös rendszerbe illeszkedve mutatják meg. A projekt és az együttműködés peremfeltételeinek és tematikájának kidolgozását tehát önmagában is tervezési feladatnak tekintettük, amelynek

első állomása természetesen a megmunkálható alany vagy másképpen, a munka kontextusának kiválasztása volt. A kollektív diplomamunka keretében végül – meglepő módon – a kortárs Budapestet használja esettanulmányként, és projekciós felületként. De mi legyen a kötőanyag, mi és milyen mértékben teremtsen kohéziót az egyéni projektek között? Párhuzamosan kerestük azokat a tematikai (programbeli, funkcionális), geográfiai (helyszínek a városi tájban), és építészeti (tipológiai, formai) elemeket, amelyek mentén elkezdhetjük a munkát.

Várostervezési ügyosztály

Például felmerült, hogy a város pesti oldaláról vegyünk fel egy esetleges metszetet, és az átmetezett urbánus zónák közül kapjon mindenki egyet; a perifériától a városmagig. Témák szempontjából úgy gondoltuk, hogy afféle fiktív várostervezési ügyosztályként nagyon általános, banális ernyőtémákat határozzunk meg, és „osztunk fel” egymás között címszószerűen, mint a lakhatás, munka, termelés, éjszaka, szórakozás, kultúra, idegenek/vendégek, vagy a halál. Ezek a mesterségesen elválasztott témák aztán mind az inkább áttekinthető előtanulmányokként vagy próbafúrásokként

megírt szakdolgozatokban, mind a tervekben különböző konfigurációkban összekeveredtek, és különböző hibrideket hoztak létre. A helyszínnel kapcsolatban végül a „művelési területünk” szűkítése és egységesítése mellett döntöttünk, és a tágabb értelemben vett belterületen maradtunk.

Bérháznegyed

A projekt kiindulópontjaként elfogadjuk a Magyar Urbanisztikai Társaság *Budapest 2050* című kutatásának hipotézisét, miszerint a vizsgálat tárgyát képező övezet (az ún. „bérháznegyed”), amelyet a zárt beépítésű tömbök jól ismert rendszere jellemez, a következő évtizedekben is megmarad.

A KORTÁRS BUDAPESTET HASZNÁLJA ESETTANULMÁNYKÉNT

A projekt ezt a keretrendszert elfogadva egy a résztvevők által választott tömb példáján keresztül vizsgálja, hogy milyen, a jelenlegi a piaci logikát konzervatív és katasztrofálisan jellegtelen építészeti beavatkozásokkal érvényesítő beépítéseknek milyen alternatívái lehetnek? A projekt három lépék mentén szerveződik; a *tömb*, az udvar köré szerveződő *bérház*, illetve a *lakások*, *munkahelyek*, *üzletek*, tehát a tulajdonviszonyok szempontjából a város alapegységéit jelentő térsorok vizsgálata és átalakítása a cél. A bérházzal ugyanakkor nem, mint megújítandó, helyettesítendő egységgel, vagy történelmi jellege miatt megőrzendő műemlékkel foglalkozunk, hanem mint tipológiával és formával. A kedvezőtlen lakásviszonyok és a gipszből mímelt palotahomlokzatok ellentmondásai ellenére az alapvető térszervezésben számos, genetikusan örökíthető elem található. A születő építészeti javaslatoknak nem kellett tiszteletben tartania azokat a szigorú funkcionális és szabályozási diagramokat, amelyek mindenáron való alkalmazása egyrészt ellehetetleníti a formai-térszervezési innovációt, a lakásokkal kapcsolatos normatívái pedig konzerválják a lakáspiacot. Úgy foglalkozunk a város ezen részének formáját adó tömbbel, hogy

„A terv egy külső hetedik kerületi tömb összefüggő foghíj-telkeket hasznosítja.” - Szabó Ákos

A Kilián Laktanya eredeti falait megőrizve egy nekropoliszt gondolt el Bakó Áron

az alkotóelemeit egy szabad morfológiai és tipológiai vizsgálat, majd transzformáció keretében vizsgáljuk, hogy aztán előnyeiket (a sűrűséget, a funkcionális rugalmasságot, a lakóterek és az utca közötti köztes, félprivát terek lehetőségét) megtartjuk. A modernista mintakészletben két forma létezik (infrastruktúra és a tárgyak) amelyeket egy üres, vagy növényekkel benőtt terület választ el egymástól; ebben a rendszerben az egyik köz, míg a másik magánterület, miközben a „zöldfelület” virtuálisan a senki-földje. Ezzel szemben a tömb konceptuálisan egy egységként kezelendő, még akkor is, ha tartalmaz üres területeket, vagy zöldfelületet. Miközben a tömb eltérő jellegű és minőségű építészeti projektek eredménye, abban a pillanatban, ahogy tömbnek nevezzük az épületeknek ezt a konglomerátumát, egyetlen, időben kifejlődött, heterogén építészeti egységnek ismerjük el. Mi ebből indultunk ki. A következő tervek mégsem nevezném tömbrehabilitációnak. Inkább olyan enklávékként, szigetekként,

vagy akár zárványokként alakítják át a választott tömböket, amelyek autonóm városi tárgyként (akár terv formájában is!) precedenst teremthetnek az urbánus tájban.

Könyvek

Itt érdemes gyorsan megjegyezni, hogy az egész projektet erősen inspirálták az olyan szerzők vagy kollektívák projektjeinek történetei, akik a városi modernitás végtelen és generikus expanziója közepette is lehetségesnek tételezték az építészeti forma – városléptékében is releváns – rehabilitációját. Építészeti formán és autonómián itt nem a látványos alkotói gesztusok építészetének minden társadalmi és politikai összefüggéstől deklaráltan független, magába záródó és aztán képként könnyen fogyasztható példát kell érteni. Olyan építészeti lehetőségéről van szó, amely a határozott formákon keresztül olvashatóvá, navigálhatóvá teszi a várost, amely megállásra és reflexióra kényszerít, miközben magába sűríti és felfedi annak működését. Hosszú a nap, erre most nem térek ki bővebben, de minden elérhető és megvitatható a „házi könyvtárunkban” (*azaz a csapattagok privát gyűjteményeiben – a szerk.*) Az elmúlt félv

szorán sokszor elhangzott házon belül, hogy ezek a tervek „utópikusak”, de én úgy gondolom, hogy az utópia fogalma nem állja meg a helyét, és – bár kétségtelenül vonzó – nem is volt célunk vele azonosítani magunkat. Ezek a tervek ugyanis sem technológiai, sem esztétikai, sem morfológiai, de szociológiai szempontból sem tartalmaznak utópikus elemeket, sőt, bizonyos szempontból akár konzervatívoknak, esetenként nosztalgikusnak tűnhetnek. Inkább úgy fogalmaznék, hogy nem konformisták, de ez a non-konformizmus is csak relatív, a várostervezés és egyáltalán a várossal való törődés *status quójához* képest érvényes. A mi városi szigeteink, egyszerű, archetipikus formákkal hasítják ketté azt a vizsgált övezetre jellemző merev állapotot, amelyet egyfelől a sok esetben kritikátlan poszt-posztmodern „prezerváció”, és szcenikai jellegű megőrzés, ezzel párhuzamosan pedig az impulzus-szerű, a város formájába mégiscsak – kockázatmentesen - beavatkozó ingatlanfejlesztés jellemez. A tipológiai variációk és eltérések (különböző léptékű toronyok, „városi villák”, protézisek) orientációs és sűrűsödési pontként állnak a bérházak tipológiai homogén,

„Szakdolgozatom a cirkusz és az utóbbi évtizedekben teret hódító újcirkuszt veti össze azt vizsgálva, hogy az új forma milyen tekintetben jelent folyamatossgot, és mennyiben hoz változást.”
- Toldi Veronika.

funkcionálisan és morfológiailag viszont nagyon is heterogén szövődékében. Fontos továbbá, hogy nem monofunkcionális épületeket terveztünk, hanem olyan egymáshoz kapcsolódó egységeket, amelyek – hasonlóan a történelme során rugalmas belső átalakulásokat túlélő házakhoz – a városban kibontakozó életformák, gazdasági és kulturális gyakorlatok széles spektrumát képesek befogadni. Ezért hiányoznak több esetben az akkurátusan kidolgozott programok. Még mindig olyan normatív diagramok (a nukleáris család, az önálló lakás, a dedikált munkahely,

„A projekt egy külső nyolcadik kerületi tömb szerkezetét rendezi át két, a környező városi szövetre nem jellemző tipológia – a torony és a városi villa – kritikai alkalmazásával.”
- Egyed Csongor.

A PROJEKT HÁROM LÉPTÉK MENTÉN SZERVEZŐDIK

a magán- és a köztér éles elválasztása) segítségével próbáljuk leírni és megérteni a kortárs állapotot, amelyek egyre kevésbé felelnek meg a munkáról és a lakhatásról szerzett hétköznapi tapasztalatainknak. Vagyis egy posztfordista vagy posztindusztriális városi környezetben, ahol munka, lakás, szabadidő fogalmai időben és térben is egyre kevésbé különülnek el egymástól, és a mind nagyobb, heterogén csoportok életkörülményei prekarizálódnak. A célunk olyan egyszerű, jól olvasható formák létrehozása volt, amelyek új együttélési, munkamegosztási és kikapcsolódási formák szerveződésének és kibontakozásának is teret ad. Tisztában vagyunk vele, milyen nehéz a piac logikájától független, kollektív tulajdonosi struktúrákat létrehozni, különösen egy

olyan országban és városban, ahol a piac és az állam szinte kizárólag az individuális magántulajdont és a további szuburbanizációt támogatja. Ugyanakkor, ahogyan a strukturális akadályok ellenében szociológusok, szociálpolitikusok, közgazdászok, aktivisták és más polgártársak is keresik az alternatív lehetőségeket, építészeként mi sem maradhatunk adósak a meghaladni remélt modellek revíziójával, és új ajánlatok, vagy kritikai reprezentációk kidolgozásával. Budapesten még csak derengenek az olyan kezdeményezések, amelyek szövetkezeti struktúrákkal, és a közösségi tulajdon régi-új formáival kísérleteznek, bár azt hiszem, megállapodhatunk abban, hogy a köz-eljövő kilátásai nem túl kedvezőek ebből a szempontból – sem. De ezek a kísérletek és

új hálózatok valamikor talán elérik azt a kritikus tömeget és társadalmi/gazdasági autonómiát, hogy az informális és az efemer jelleg kliséitől megszabadulva az építészeti reprezentáció kérdése relevánssá váljon számukra. Az addigi hátralévő időben legalább lesz alkalmunk ki- és feltalálni azokat az intézményeket, és azt az új nagyvárosi kollektivitást, amelyek képesek felépíteni és birtokba venni ezeket a formákat.

(Fenti prezentáció 2018. június 12-én, a MOME Diploma 2018 diplomavédés keretében hangzott el a MOME Z épületében - 1111 Budapest, Bertalan Lajos u. 2.)